

2018. március

# Cimborá

kíváncsi diákok lapja



Ti írtátok –  
ti olvastátok  
Cimborá-kihívás

SZÁSZ ZITA BOGLÁRKA

Dóka Péter:  
A kék hajú lány

26. oldal

# Cimbi-kihívás

**Ne hallgasd el a véleményed!**

A *Cimbora* pályázatot hirdet, amelynek célja, hogy **kortárs ifjúsági regényről** fiatalok írjanak ajánlót.

**Válassz egyet** az alábbi könyvek közül, **olvasd el, és írd meg** a véleményed: ne csak azt, ami tetszik a könyvből, hanem azt is, amivel nem értesz egyet!

Minden könyv esetében a leginkább meggyőző ajánlót nyomtatásban is közöljük, a szerző pedig tiszteletdíjként kap egyet a listán szereplő könyvekből. A pályázaton részt vehet **minden, 12 és 15 év közötti fiatal**, aki a megadott határidőig beküldi **legkevesebb 1700, legtöbb 3000 leütés terjedelmű** ajánlóját.

Cimbi az ajánlók kreatív nyelvezetét és a bátor véleménynyilvánítást értékeli. Válaszd ki a könyvet, amelyik kíváncsivá tett, és vállalkozz a Cimbi-kihívásra!

**Beküldési határidő: április 5.**

Kérdésed a *Cimbora* – *Kíváncsi diákok lapja* Facebook-oldalán, recenziód pedig **e-mailben** a **[jakab.hanga@gmail.com](mailto:jakab.hanga@gmail.com)** címre várjuk.

**Választható művek:**

1. DÓKA PÉTER: **A kék hajú lány**
2. G. SZABÓ JUDIT: **A macskát visszafelé simogatják**
3. HÉLÉNE MONTARDRE: **A lónak nincs árnyéka**
4. NÓGRÁDI GÁBOR: **A bátyám zseni**
5. NÓGRÁDI GÁBOR: **A gonosz hét napja**
6. SCHMUCK OTTÓ: **A kelyhesek titkos temploma**
7. SZABÓ MAGDA: **Abigél**
8. SZABÓ MAGDA: **Álarcosbál**

**A pályázatra beérkezett könyvajánló a 26. oldalon.**

**Köszönjük  
írásaitokat!**

**Cimbora**



**CIMBORA** – 2018. március, XXVIII. évfolyam  
Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat  
10–15 éves diákoknak  
ISSN 1222-1910

A *Cimbora* árát a *Cimbora* Alapítvány bankszámlájára várjuk:  
Cant IBAN: RO14BRDE150SV01455331500,  
BRD. Sf. Gheorghe, Fundația Cimbora,  
Cod fiscal: 8259184

Főszerkesztő: Farkas Kinga  
Munkatársak: Csillag István, Forrai Tibor, Gergely Edó,  
Jakab Villó Hanga, Keszeg Vilmos, Kónya Éva, Köllő Zsolt,  
Müller Henrietta, Szonda Szabolcs, Szócs Imre,  
Vetró-Bodoni Barnabás, Zayzon Ágnes

A borítón Vetró-Bodoni Barnabás *A sakál* című illusztrációja.  
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István  
Kiadja a sepsiszentgyörgyi *Cimbora* Alapítvány.  
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában.

Szerkesztőség: *Cimbora* szerkesztőség, Szabadság tér 7 szám,  
520055 Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia  
E-mail: [cimboramail@gmail.com](mailto:cimboramail@gmail.com) / Web: [www.cimbora.net](http://www.cimbora.net)

## TÁMOGATÓINK



Kovászna Megye  
Tanácsa



Kovászna Megyei  
Művelődési Központ



Sepsiszentgyörgy  
Város Tanácsa



RMDSZ  
KOMUNITAS  
ALAPÍTVÁNY  
TÁMOGATÓ AZ RMDSZ ÉS  
A KOMUNITAS ALAPÍTVÁNY



BETHLEN GÁBOR  
Alapkezelő Nonprofit Zrt.



# Tartalom

## Cimbirodalom

MOLNÁR VILMOS

**Kiskaszárnya** ..... 4. oldal

### Fontos a kamasz olvasók visszajelzése

Interjú Kovács Eszterrel, a Pozsonyi  
Pagony Kiadó főszerkesztőjével ..... 6. oldal

### Az engedelmesség poklában

JULES VALLÈS: **A gyermek**  
(Szócs Imre fordítása) ..... 8. oldal

LACKFI JÁNOS: **Nem kötelező irodalom (3.)**

**Csili a biliben** ..... 9. oldal

VIDA GÁBOR

**Egy dadogás története** (részletek) ..... 10. oldal

## Edóságok

GERGELY EDÓ rovata

**Te is lehetsz még Erzsike** ..... 12. oldal

## Cimbirodalom

### Jelen!

Kortárs ifjúsági novellák

MAGYAR-NAGY MARIANN

**Szétcsúszva és összerakva** ..... 13. oldal

## Szín-tér

VETRÓ BODONI BARNABÁS rovata

### A nagy közösségi kaland karmestere

A Szín-téren: JR, a nép művésze, Párizsban  
és New Yorkban élő és alkotó ..... 16. oldal



## Barangoló

KÓNYA ÉVA rovata

**A növényvilág „meteorológusai”** ..... 18. oldal

### Idősős élővilág és jeles napok

**a néphagyományban** ..... 19. oldal

## Ponyván árusított történetek

KESZEG VILMOS rovata

**Preciosa, a szép cigány lány** ..... 23. oldal

## Természetkalendárium

KÖLLŐ ZSOLT rovata

**Hó alól a tavasz** ..... 25. oldal

## Ti írtátok – ti olvastátok

### Kamaszregények a pad alól

BURKARDT BALÁZS

**J. K. Rowling: Harry Potter – a Főnix Rendje  
és a Halál ereklyéi**

MÓDI BERNADETTE

### Rachel Renée Russell: Egy zizi naplója

BATIZ ALETTA DOROTTYA

### Mary-Kate Olsen–Ashley Olsen:

**Az első előtti csók** ..... 26. oldal

### Cimbora-kihívás – Ne hallgasd el a véleményed

SZÁSZ ZITA BOGLÁRKA

**Dóka Péter: A kék hajú lány** ..... 28. oldal

## Pad alatt

**Cimbi naplója** ..... 29. oldal

## Keresztrejtvény

FORRAI TIBOR rovata ..... 30. oldal

## Cimbi képtára

KÓNYA ÉVA rovata

**Magyar festők virágai** ..... 31. oldal



MOLNÁR VILMOS

## Kiskaszárnya

- Felkelni, álomszuszék, hasadra süt a nap!
- Ha rajtad állna, délig aludnál!
- Kifelé az ágyból, nem hallod?!
- Ne tégy úgy, mintha még aludnál!
- Ne kelljen lerángassam rólad a paplant!
- Hogy lehet így összegyúrni az ágyneműt?!
- Né, hogy összenyálaztad a párnát!
- Te csokoládét dugtál a párnád alá?!
- Szent Isten, megint bepisiltél?!
- Most mit bógsz?

\*

- Ne turkálj az ételben!
- A kenyérrrel nem játszunk!
- Hogy fogod azt a kanalat?!
- Ne szürcsölj!
- Evés közben nem beszélünk!
- Ne piszkáld a fogad a villával!!
- Ne csámcsogj!
- Ne bámulj más tányérjába!
- Megint leetted magad!
- Most mit bógsz?

\*

- Figyelj ide, hozzád beszélek!
- Most hova bámulsz?
- Egyik füleden be, másikon ki!
- Nem mondom kétszer!
- Mindig máson jár az eszed!
- A füleden ülsz?!
- Ezt most szándékosan csinálod?!
- Kinek beszélek?!
- Vigyázz, mert visszakerdem!
- Most mit bógsz?

\*

- Megint fordítva vetted fel az inged!
- Hova tetted a zoknid párját?!
- Remélem, megmostad a füled!

- Hogy áll rajtad az a kabát?!
- Használd a cipőkefét!
- Most mit piszmogsz?!
- Így sosem érünk oda!
- Meddig várjak még?!
- Ne feleselj!
- Most mit bógsz?

\*

- Ne húzd ki a kezéd a kezemből!
- Hol hagyta a sálád?!
- Nézz a lábad elé!
- Nem látsz a szemedtől?!
- Ne rugdosd a köveket!
- Mért nem lehet kikerülni azt a pocsolját?!
- Ne húzasd magad!
- Vedd ki a kezéd a zsebedből!
- Veled sem indulok meg többet!
- Most mit bógsz?

\*

- Köszönj hangosan a néniknek!
- Mondd meg szépen a neved!
- Felelj, ha szólnak hozzád!
- Ne harapd el a szavak végét!
- Mi lesz, ha nagy lesz?
- Kit szeretsz jobban: apud vagy anyut?
- Szeretnél egy kistestvérkét?
- Édike-bédike, tutyika-putyika, tütyüke-mütyüke.
- Mi van, megkukultál?!
- Most mit bógsz?

\*

- Most nézd meg, hogy nézel ki!
- Hova lettek a gombjaid?!
- Megint nyakig sáros vagy!
- Reggel adtam rád, s tessék!
- Mondtuk, hogy ne menj ki a kapun!
- Puha az orrod: hazudsz!



- Nézz a szemembe!
- Tűnj el a szemem elől, ne is lássalak!
- Odaadlak a cigányoknak, én oda!
- Most mit bögsz?

\*

- Már megint mit csináltál?!
- Nem lehet egy percig egyedül hagyni!
- Nem bírsz magaddal?!
- Nem férsz a bőrödbe?!
- Mintha ördög bújt volna beléd!
- Ne élj vissza a türelmemmel!
- Ne játssz az idegeimmel!
- Ne feszítsd túl a húrt!
- Ma kihúzod a gyufát!
- Most mit bögsz?

\*

- Ne billegtesd a széked!
- Ne piszkáld az orrod!
- Ne rágd a körmöd!

- Ne kapard le a sebed!
- Ne szortyogj!
- Mit mind vakarózol?!
- Hogy állsz?!
- Húzd ki magad!
- Nézz rám, ha veled beszélek!
- Most mit bögsz?

\*

- Tedd a kezed a szád elé, ha ásítasz!
- Ebben az órában már ágyban a helyed!
- Indulás lefeküdni!
- Kicsi vagy még ahhoz, hogy ilyen filmet nézz!
- Nagy vagy már ahhoz, hogy mackóval aludj!
- Ne szopd a hüvelykujjad!
- Ne takarózz ki!
- Ne nyálazd össze a párnát!
- Nehogy nekem ma éjjel is bepisilj!
- Mi a csudának bögsz folyton?



## Fontos a kamasz olvasók visszajelzése

### Interjú Kovács Eszterrel, a Pozsonyi Pagony Kiadó főszerkesztőjével

Ha kíváncsi vagy, hogyan lesz valakiből egy ifjúsági kiadó főszerkesztője, mit gondolnak rólad, a fiatal olvasóról, vagy mi alapján döntenek el, hogy kiadjanak-e egy könyvet, akkor érdemes elolvasnod ezt a beszélgetést!

**- Gyermekkorodban mi volt az álmod, mivel szeretnél volna foglalkozni?**

- Érdekes, de valahogy nem gondolkoztam ezen – a gyerekeim például nagyon sokat és intenzíven gondolkodnak egészen kiskoruk óta, hogy „mik lesznek, ha nagyok lesznek”, velem meg csak úgy történtek a dolgok. De az persze nem a véletlen műve, hogy magyar szakra mentem, meg hogy kortárs irodalommal foglalkozom. Hogy saját könyvkiadóm és könyvesboltjaim lesznek, azt biztosan nem gondoltam volna...

**- Melyik könyv lenne az, ami téged jellemezne?**

- Kamaszként olyasmi voltam, mint Gévai Csilla Lídiája...



**Gévai Csilla:  
Lidia, 16**

Szerintem a legtehetségesebb közülük a Kleinmann Peti. Ha nem lennék már foglalt, lásd Lajos, akkor biztos most rögtön beleszeretnék, de ezt az érzésemet még meg kell beszélnem Sárával, ő jobban tudja, hogy ki iránt mit érzek, mint én. Ez van.

**Lidia, 16**



**Kovács Eszter**  
**A világunk változik, s a könyv és a számítógép láthatóan jól megfér egymás mellett** (forrás: hvg.hu)

**- Melyik mű szerinted az utóbbi évek ifjúsági irodalmának telitalálata?**

- Wéber Anikó Az osztály vesztese című könyvét emelném ki, mert pontosan, plasztikusan, belülről látat és boncolgat egy nagyon égető és – sajnos – nagyon aktuális problémát. Gyerekként olvasva is nagyon izgalmas, letehetetlenül előreviszi az olvasást az, hogy vajon ki a tettes és ki az áldozat, felnőttként, esetleg pedagógusként is az lehet a különböző nézőpontok ütköztetése, hogy ugyanaz a dolog mennyire más mindenkinek a fejében. Nagyon sokrétű és beszélgetésre sarkalló szövegnek gondolom.



Csillag István rajza





**Wéber Anikó:  
Az osztály  
vesztése**

A tanárnő gyanakodva fürkészte, de nem szólt semmit. Ahogy mások sem. Tulajdonképpen évek óta senki sem mondta a szemébe, hogy cigány. Mégis mindig ott volt a levegőben. A mondat végén elharapott szavakban és abban a körülményeskedésben, ahogy egy-egy tanár vagy diák hozzá szólt, ha valami történt. Mert ha Lili hazudott, ha Domi verekedett, ha Balázs beszólt, akkor rosszak voltak. Ha ő tette valamelyiket, akkor cigány volt. És míg a rosszaságot abba lehetett hagyni, ezt nem.

### **Az osztály vesztese**

#### **- Mi vonzott téged a fiataloknak szóló irodalom felé?**

- A Pagony alapításakor nekünk, tulajdonosoknak kicsi gyerekeink voltak. Amikor ők kamaszok lettek, akkor alakult meg a Pagony 12+-os alkiadója, a Tilos az Á. De azon túl, hogy nekem- nekünk éppen ilyen korú gyerekeink vannak, azt gondolom, hogy a gyerekirodalom anno, amikor mi nekikezdtünk, teljesen elhanyagolt szegmense volt a kortárs irodalomnak (és képzőművészetnek). Most meg már, talán, nem az. Legalábbis azon vagyunk.

#### **- Hogyan lesz valakiből egy könyvkiadó alapítója és főszerkesztője?**

- Mi egy könyvesbolttal kezdtük 2001-ben, de igazából - minthogy a hat tulajdonosból öten bölcsészkart végeztünk - mindig is vonzott a könyvkiadás is. Testhez állónak éreztem, annál is inkább, mert a Pagony előtt is szerkesztőként dolgoztam, és a kortárs irodalom érdekelt. Azért gyerekirodalommal kezdtünk foglalkozni, mert ezen a területen igazán nagy kihívások (és nagy példaképek is)

álltak előttünk, itt tényleg körülbelül a nulláról indultunk, és volt lehetőségünk megmutatni, hogy mit képzelünk az egészről...

#### **- Milyen szempontok szerint döntitek el egy könyvről, hogy megjelenjen-e vagy sem?**

- Ez nagyon sokrétű kérdés, de alapvetően három dolognak kell teljesülnie: az egyik, hogy lássunk fantáziát benne, a másik, hogy a tetszésen túl azt is gondoljuk róla, hogy el tudjuk adni, a harmadik pedig, hogy illeszkednie kell a kiadó profiljába.

#### **- Történt olyan, hogy nem várt sikert aratott egy könyv?**

- Egyik válaszom Wéber Anikó *Az osztály vesztese*, amit kiadóként nagyon fontosnak tartottunk, de egyáltalán nem voltunk benne biztosak, hogy a közönséget is ennyire megérinti. A sikere alapján tényleg hot topic, égető téma. Sokszor előfordul, hogy egy olyan könyv, amihez nagy reményeket fűzünk, keveseket érdekel - és fordítva is, hogy mi azt gondoljuk, hogy ezt azért adjuk ki, mert a szívünk csücske, de amúgy rétegműve lesz - és láss csodát, mégis tetszik nagyon sokaknak. Ilyen könyvünk például a *Csoda és Kósza*-sorozat, amit mi mindig is imádtunk, de azt gondoltuk, sokkal formabontóbb könyv annál, mint hogy ennyire sok szülő és gyerek szeresse - és mégis, legnagyobb örömünkre, tíz éve piacon tudjuk tartani, és minden évben újra és újra sokan megveszik. Vagy egy frissebb példa: Dániel András művésze - noha mindig is bíztunk benne, mégis kellemes meglepetésként ért, hogy ennyire sikeres, hiszen ő sem simul bele az átlagba.

#### **- Milyen szándékkal indítottátok a *Kamaszkritikus kerestetik! című pályázatokat?***

- Kiadóként pont a célcsoportunkkal, a gyerekekkel (és azon belül is a kamaszokkal) találkozunk legkevésbé, pedig az ő véleményüket, visszajelzéseiket, sőt, igényeiket nagyon fontosnak tartjuk, és nagyon érdekel bennünket.

#### **- Milyen tippet tudnál adni olvasóinknak, hogyan találhatnak az interneten érdeklődésüknek megfelelő könyvekre?**

- Természetesen nagyon szívesen ajánlom a pagony.hu cikkeit - de igazán praktikusnak tartom a moly.hu-t is.

**Kérdezt: Jakab Villó Hanga**





## Az engedelmesség poklában

**Jules Vallès** Dél-Franciaországban született 1832-ben. Lázadó, mindig elégedetlen alkat volt, aki a 19. század összes francia forradalmában aktívan részt vett. Egyik vezető egyénisége volt az 1871-es párizsi kommünnek (abban az évben, rövid ideig, Párizsban a köznép ragadta magához a hatalmat, egyenlőségen alapuló rendszert vezetve be; a kommün támogatóit kommünárdoknak neveztek). A kommün bukása után, a rá mért halálos ítélet elől kénytelen Angliába menekülni. 1885-ben hunyt el.



### Anyám

Anyám teje táplált. Vagy egy parasztasszony tejét szoptam? Fogalmam sincs. De bármilyen emlőt szívtam is, nem emlékszem egyetlen simogatásra sem apró gyermek koromból; engem nem babusgattak, nem cirógattak, nem csókolgattak; vertek sokat.

Anyám azon a véleményen van, hogy a gyermeket nem szabad elkényeztetni, és minden reggel megvesszőz, ha nem ér rá, délre hagyja, ritkán marad négy utánra a verés.

Balandreau kisasszony gyógyírt talál szenvedésemre.

Ő egy ötven év körüli derék vénkisasszony. Alattunk lakik. Mivel nincs órája, ez jelezte számára a pontos időt. Piff! Paff! Sipp! Supp! – „Ha! most vesszőzik azt kis Izét, ideje megfőzni a tejeskávét.”

Ám egy napon, amikor a két ajtó között levegőztem, és felemeltem az ingem, mert túlságosan sajgott a bőröm, meglátott. Szánalom ébredt benne látván, milyen állapotban van a hátsóm. Eleinte mindenkinek meg akarta mutatni, össze akarta csodítani a szomszédságot, de végül úgy vélte, ez nem a legjobb módja, hogy megmentsen, és egyebet talált ki.

Hallja, hogy anyám magához rendel: „Jacques, most kikapsz!”

– Vingtras asszony, ne fáradjon ezzel, bizza csak rám.

– Ó, Balandreau kisasszony, maga nagyon kedves!

Balandreau kisasszony magával visz. De ahelyett, hogy megverne, a tenyerét csapkodja. Én meg ordítok. Este anya megköszöni neki a fáradozásait.

– Szolgálatára, asszonyom – válaszolja a derék kisasszony, és még csúsztat egy bonbont a kezembe.

Az első emlékem tehát egy veréshez kapcsolódik, a második csupa könny és döbbenet. A tűznél ülünk egy öreg kandalló mellett. Anyám a sarokba húzódva kötöget. Egyik

Jacques Vingtras című, háromrészes önéletrajzi regénye bizonyult irodalmi munkássága legmaradandóbb darabjának. Az első kötetben, amely a *L'enfant* (A gyermek) címet viseli, gyermekkorra viszontagságait meséli el. A konok, önfejű gyermek mindig szembe ment szülei akaratával, akik minden áron engedelmes, tekintélytisztelő polgárt szerettek volna nevelni fiukból.

### JULES VALLÈS A gyermek

kuzinom, aki ebben a szegény házban a dajka szerepét tölti be, egy kopott polcon vörös tarajú, kék nyakú kakasokkal díszített tányérokot rendezget.

Apám egy késsel a kezében egy darab fenyőfát farag; a lehulló forgácsok, mint valami sárga selyemszalagok. Zsenge ágakból kis szekeret fabrikál nekem. A kerekei már elkészültek; kerek krumplicelemek, körben a meghagyott héj a vasazatot imitálja... Hamarosan kész a szekérke; tágra nyílt szemekkel, feszült figyelemmel várok, amikor apám nagyot kiált, és felemeli vérben ázó kezét. A kést beledöfte az ujjába. Elsápadok, és felé indulok; durva pofon állít meg. Anyámtól kaptam, aki habzó szájjal, ökölbe szorított kézzel áll előttem.

– A te hibád, hogy apád megsebezte magát! – és kikerget a sötét folyosóra, de néhányszor beveri a fejem az ajtóba.

Zokogva kérek bocsánatot, apám nevét kiáltom: gyermeki rémületemben magam elé képzelem, ahogy lóg a levágott ujjja; én vagyok az oka mindennek! Miért nem engednek be, hogy láthassam? Majd megvernek utána, ha akarnak. Kiabálok, senki sem felel. Hallom, hogy fiókokat húznak ki, üvegeket kocogtatnak. Bekötözik.

– Nem komoly – mondja a kuzinom, miközben egy vörös foltokkal tarkított vászonsíkot hajtogat össze.

Fuldoklom a zokogástól: anya jön, és betuszkol a szobába, ahol alszom, és ahol minden éjjel félek a sötétben.

Ötéves lehetek, és úgy érzem magam, mint egy apagyilkos. Pedig nem az én hibám!

Követeltem apámtól, hogy szekérkét faragjon nekem? Hiszen jobban szerettem volna, ha én sebesülök meg, mint-hogy neki fájjon.

Igen – és megkarcolom magam, hadd fájjon nekem is.

Anya nagyon szereti apát, ezért dühödött fel anyyira.

Egy könyvből tanítanak olvasni, amelyben nagy betűkkel az áll, hogy engedelmeskednünk kell édesapánknak és édesanyánknak: tehát anya jól tette, hogy megvert.

**Fordította: Szócs Imre**

LACKFI JÁNOS  
Nem kötelező irodalom (3.)  
Csili a biliben



WEÖRES SÁNDOR  
Varázssének

Csibiribi csibiribi  
zabszalma –  
négy csillag közt  
alszom ma.  
Csibiribi csibiribi  
bojtorján –

lélek lép a  
lajtorján.  
Csibiribi csibiribi  
szellő-lány –  
szikrát lobbant,  
lángot hány.

Csibiribi csibiribi  
fült katlan –  
szárnyatlan szállj,  
sült kappan!  
Csibiribi csibiribi  
lágypaplan –

ágyad forró,  
lázad van.  
Csibiribi csibiribi  
zabszalma –  
engem hívj ma  
álmodba.

A múlt sötét kútja mélyén remegő víztükrön olykor megcsillan a lemenő nap fénye, és pompázatos színeit bontja a jövő reménység illatos virága – írta volna Paolo Coelho, de aztán idő híján inkább rám bízta.

Na, merüljünk hát a sötét múltba, mikor még az óvónénik, tanítók vagy dadusok Weöres Sándor-mondókkal fésülgették az agyunkat. Például azzal, hogy:

**Csibiribi csibiribi                      négy csillag közt  
zabszalma –                              alszom ma.**

A ritmusát egyébként Weöres, akit *Sanyimanónak* hívott az egész irodalom, egy operettből csepte, a *Mágnás Miskából*. Rémlik valami?

**Csihibihi, csihibihi, kék dolmány,  
a ghóf kendhe fittyet hány!**

Sanyika meg fogta, nézte, *ej, de jól kattog*, és megbütykölte, mehet a többi közé. Gyerekverset mások csináltak belőle.

Miért is tanítjuk ezt az apróságoknak? Mert olyan ringató. Közben meg alig értenek belőle bármit is: többségükben sose láttak zabszalmát, lajtorját, bojtorját, kappant, katlant... Ja, és körülbelül minden ötvenedik sejti, mi az, hogy „csibiribi”. Amikor rákérdeztem, egy pécsi kisiskolás jelentkezett iszonyú lelkesen.

– No, mondd, komám, mi a csibiribi?

– Hát, csili meg bili – felelte ő...

Amiben van élettani bölcsesség, hiszen ha megeszünk a csilit, ülünk is a bilire. Szegény Weöres ezt még nem tudhatta, akkoriban nem volt csili a boltban. A biliket Hofi Géza „sorozatgyártotta”, ha emlékszünk még erre.

– És vajon mi az a kappan?

Röppen a sok találgatás: szappan, koppan, vadkan. Aki persze tudja, boldogan beüvölti, hisz a bácsi kérdezte:

– HERÉLT KAKAAAS!!!

Vagy ahogy egy esztergomi gimnazista finoman meghatározta:

– Olyan kakas, amelyiknek megoldották a problémáját.

Na, de mi volt a macera a heréletlen kakással? Aki tartott már két kakast a baromfiudvaron, az pontosan tudja. A kutyák szépen beárazzák egymást: kiskutya, közepes kutya, nagykutya. Néha a kisebbek megpróbálkoznak a falkán belüli helycserével, de ha az erősebb helyrerakja őket, minden marad a régiben.

A kakasok viszont nem a rangsorért verekszenek, hanem véres sportból. Kocsányon lóg a szemük, kihasad a begyük, cafatos a tarajuk, de ugyanúgy nyomják tovább. Igazi ketrecharcosok. Ezt orvosolta állítólag a herélés. Vagy a kakasleves.

Akad itt rejtély több is. A „szellőlány szikrát lobbant, lángot hány”... Nem, nem a csilipaprikától... Nem is másnapos angyalka ez. Inkább afféle Disney-tündibündi, hol itt terem, hol ott, csillám pattog a nyomában.

Na, de hogy kerül egy versbe létra, tündér, repülő grillcsirke, izzó bogrács (vagyis katlan)?

A kulcsot nyilván a vers vége adja meg: *ágyad forró, lázad van*. Lázálmában pedig akár még ennél is cifrábbakat láthat az ember.

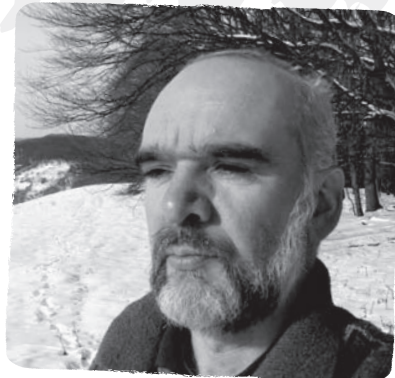
És persze így már a csibiribit sem gondoljuk csillivillinek vagy csinibininek: kuruzslás lehet ez, a csiribú-csibirib változata, mellyel álmodást és gyógyulást próbálunk varázsolni a beteg gyerekeknek. Vagy felnőtteknek.



VIDA GÁBOR

## Egy dadogás története

**Vida Gábor** író, a marosvásárhelyi Látó szépirodalmi folyóirat szerkesztője, 1968-ban született az Arad megyei Kisjenőn, anyai ágon székelyföldi, baróti felmenőkkel. Moldvában volt katona, Kolozsváron járt egyetemre, Marosvásárhelyen él. Több novelláskötet és regény után 2017-ben adta ki **Egy dadogás története** című, mind a kritika, mind a közönség által nagyon jól fogadott, rendhagyó regényét, amely az egyén és a közösség helykeresésének, önmegvalósítási eredményeinek és kudarcainak, szabadságvágyának és az erre vonatkozó lehetőségeknek a különösen őszinte könyve. Egyszerre családtörténet és Erdély-történet, szól szülőföldről, otthonosságról és idegenségről, nemzedékek és gondolkodásmódok összecsapásáról, rendszerváltás



előtti és utáni idők mérközéséről, gyermek- és felnőttkor egymásban tükröződéséről, sodróan olvasmányos módon. Ebből a regényből közlünk részleteket alább, a szerző beleegyezésével.

## Iskola

(...) Reggel mindig hatalmas gyermekcsorda ment iskolába a Cartierből\*, járda még nem volt, csak itt-ott egy keskeny betonszalag, amiről lelekdöstük egymást, nyakig sáros lett mindenki, ha esett az eső, de olyan is volt, hogy a gyermekeket a szülők talicskával, kicsi szekérral hordták át a nagyobb tócsákon, amelyek ellepték az utcát. A fáradt olajjal kent tanterem padlóján néha úgy csúszkáltunk az agyagos sáron, mint a jégen, szünetben meglocsoltuk vízzel, hogy ne száradjon ki. Ilyen a hóskor. A szülők nemzedéke fiatal, és hittel, reménnyel vág neki a megoldhatatlan feladatok sokaságának, a honfoglalás lázát éli, a sötét diktatúrában éppen egy kis nyiladék van, meg lehet tapadni, alapítani lehet, van munka, étel és annyi szabadság, amennyit ki tudunk tölteni magunkkal, vagy ami alatt el lehet végezni azt a munkát, amire máskor nincs idő. A gyerekek szabadok, velük nem ér rá foglalkozni senki, összevissza csatangolnak, állandóan az utcán rajcsúroznak, a fiúk fociznak, sokszor a lányok is. Ez az a korszak, amikor nagyon kevés embernek fordul meg a fejében, hogy valami baj van a szocializmussal, a fennálló társadalommal, aki ellenállt, azt felformozták már, aki majd ellenszegülhet, az még gyermek. A legtöbb ember erre vágyik, olyan társadalmi rendben élni, amellyel – ha nem is maradéktalanul, de – nagyvonalakban azonosulni lehet, és minden ok megvan azt hinni, hogy a problémák belátható időn belül megoldhatóak, amelyek pedig nem, azok nem tartoznak ránk.

Amikor harmadikos koromban a kisjenői román elemi iskolából a magyar osztály átkerült az erdőhegyi magyar iskolába, anyám és a többi magyar anyuka kétségbeesett, mert a majdnem három kilométeres távolság leküzdhetetlen akadályt jelentett az ő szemükben, és pontosan tudták, hogy csemetéik hamarosan felügyelet nélkül fognak a városban csatangolni, így is lett. Menet anyám vezette a rohamosztágot a temető és a poliklinika mellett, azután ő lemaradt az irodánál, ahol dolgozott, onnan magunk vágunk át a városon, végig a hihetetlenül széles főutcán, autó még akkor kevés járt, szekerek inkább, főleg keddi napon, amikor piac volt. Amikor anyám bevitte aggodalmait az irodába, megelevenedtünk, sapkát, sálát le, kesztyűt a táskába, üsd-vágd, nem apád, nem anyád, futóverseny a sarkig, mintagyerekekből igaziak lettünk, úgy érkeztünk meg sokszor az iskolába, mint akiket kergettek. Albi rendszerint összeverekedett a húgával, Dzsó Dzsémsszel, én mentem egyedül tovább, ha mégis megpróbáltam szétválasztani őket, a testvérek együtt fordultak ellenem, ezt elég hamar megtanultam. Az órásműhely előtt megnéztük a pontos időt; a pékség előtt szimatoltunk, és bekukkantottunk, hogy Manó, a németjuhász a kapu alatt fekszik-e, arra volt betanítva, hogy senkit ne engedjen ki, ha nincs ott a gazdája; a műszaki boltban, a vasasban évekig volt egy piros Jawa motorkerékpár, nem látszott jól a kirakaton át; utána az erdészeti hivatal jött, a valamikori főhercegi kastély az óriási





madárcseresznyefákkal, de az udvarra sosem engedtek be; azután már csak egy rohanás a hídig. Ettől féltett anyám leginkább, hogy bele fogunk esni a Körösbe, nem tudom, miért gondolta ezt, talán mert tériszonya volt mindig. Nem tudok arról, hogy valaki beleesett volna a hídról a folyóba, csak az egyik osztálytársunk táskája, mert állandóan a feje tetején egyensúlyozta, és lefújta egyszer a szél.

(...)

Az erdőhegyi iskolában egyetlen komoly ellenfelem van, akivel naponta meg kell küzdenem, és többnyire alul maradok, ez a dadogás. Olykor képtelen vagyok megszólalni, verset mondani, felelni, jelenteni, elkérezni, elmondani a legbanálisabb történetet, viccet, és hát szolmizálni egyáltalán nem tudok, elkopogni egy ritmust, vagy énekelni. Hamarosan kiderül, hogy nem a készültségem a probléma, és csak a zenetanárnő gondolja, hogy hülye vagyok, kisegítő iskolában a helyem, de őt is mindenki hülyének nézi a ruhái meg a viselkedése miatt, túl szép nő volt ahhoz az iskolához meg a városhoz. A tanárain rendszerint megengedik, hogy leírjam azt, amit nem tudok élőszóban elmondani, bár én mindig nekifutok. Valójában nem hallom a dadogásomat, azt érzem, hogy nem ott tartok, ahol kellene, felcserélem a szavak, a mondatok sorrendjét, a verssorokat, a szakaszokat, keresem a könnyebb mondhatóságot, aztán vagy megtalálom, vagy nem, és olykor menet közben kell átfogalmazni a mondatot, betoldani vagy kihagyni valamit, ha tudom, hogy olyan szó következne, amit nem bírok ki mondani. Nem emlékszem, hogy ezért valaha is rossz osztályzatot kaptam volna, a többiek röhögtek, kuncogtak, én kínlódtam, és ha végképp nem boldogultam, jött a papír vagy a tábla. Általában az osztály hamar elfogadta, hogy ilyen vagyok, négyen-ötven álltunk toronymagasan az átlag fölött, a cigányok nyolcadikban sem tudtak még olvasni, ők tették ki az osztály felét, nélkülük nem lehetett volna magyar osztályokat indítani Kisjenőben, ahogy sok más romániai magyar iskolában sem.

Egyszer kell csak megtorolnom a dadogás miatt ért sérelmeket, egy zömök, két évvel idősebb, kötekedő fiú, Dezső bosszant egész nap, hogy mekegős vagyok, kecske, kecske, mondja sokadszor, és egy szünetben a fületem meg az orromat kezdi csavargatni. Mindenki röhög, és ezen felbátorodva felüti az államot, nem erősen, csak az ujja hegyével, megharapom az ajkamat, érzem kiserkenni a vért, elfordulok, el akarok menni. Indulunk éppen haza, ám a folyosón Dezső megrántja hátulról a galléromat, és a hátitáskám fogantyúját markolva le akar nyomni. Kirántom a táskát a kezéből, fordulásból ütök, teljesen elszabadul belőlem az indulat, beleadom összes harminc kilométer,

talán ő is lép egyet előre, az öklöm a homlokán csattan, megtántorodik, és beesik a zöldre meszelt folyosón a tűzlétra alá, néhány másodpercig nem mozdul. Valamiért beszorul a létra alá, nem tud egy ideig kikecmeregni, azután már nem is akar, állok diadalmasan, ha fel talál kelni, megint le fogom ütni. Én vagyok pár perc-re Old Shatterhand, amíg el nem kezdek félni attól, hogy hamarosan darabokra szednek a purdék, de nem történik semmi, pedig vannak a telepről többen ott.

(...)

Amikor nem voltunk iskolában, és nem barangoltunk a határban, fociztunk. Nem vagyok jó mezőnyjátékos, de a kapu az enyém, Albi viszont a legjobb csatár a Cartierben, ha egy csapatban vagyunk, szinte mindig mi nyerünk. Ezt elég hamar felismerik a többiek is, általában úgy kell csapatot választanunk, hogy ne legyünk együtt, és hát vele



szemben védeni komoly mesterség, minden trükköt tud, amit a grundon el lehet sajátítani. A kapusnak el kell tudnia viselni a gólt, azt, hogy legyőzték, két vállra fektették, és azzal is szembe kell néznie, hogy a legkisebb hibája miatt elúszhat a mérkőzés, minden megfogott, kiütött labda csak részsiker, mert jön a következő. A jó kapus magányos harcos, az intuíció a legfontosabb fegyvere, lassított felvételeken gyakran látszik, hogy a kapus azelőtt tudja, hova jön a labda, mielőtt elrúgták volna. Nem lehet elmesélni, de sokszor megéltem. Olykor arról álmodoztam, hogy majd híres kapus leszek egy jó csapatban, és mikor először álltam be igazi nagy kapuba, megértettem, hogy ekkorát ugrani én sosem fogok tudni. Akkor jöttem-e rá, mikor elmentem Aradon egy kapusválogatóra, ahol megmondták, hogy jól mozgok, de alacsony vagyok, vagy már előzőleg is tudtam, mégis elmentem, hátha bevesznek, ma már nem is fontos.

(...)

\* cartier – városnegyed, városrész románul





## Te is lehetsz még Erzsike

A Débe jártunk német órára. Ők voltak a törisek, a filósok. Mi voltunk a nyelvsek, a Cések. Szerettem mind a tanárnőt, mind a nyelvet, de eléggé semmis, visszahúzódó, arctalan leányka voltam a liciben, tehát az, hogy nagyon jó németes lettem, a tanárnőn kívül fel sem tűnt senkinek. Így aztán ez sem varázsolhatott láthatatlanságomra némi láthatót.

Az egyik nagyon kedves fiú, azt hiszem, a D osztály egyik jó tanulója, viszont kitüntetett a figyelmé-

ber, még ezt a falusi, szerencsétlen, láthatatlan lányt is meglátja, leereszkedik hozzá. Így, utólag visszagondolva, valószínűleg ugyanígy bántak velem a saját osztálytársai, s örült neki, hogy talált egy nála látszólag még elveszettebbet.

Tíz év múlva megjelent a tízéves találkozón a kocsis-, ruha-, smink- és pucckaraván. Álmélkodva néztem a vonulgatásokat. Ez tiszta Hollywood, gondoltam, s miközben tátottam a számat, a kocsik egyik büsz-



vel. Soha nem mulasztotta el megkérdezni nyájas, atyáskodó hangon: hogy vagy, Erzsike? Mindannyiszor kijavítottam: nem Erzsikének, hanem Editnek hívnak. És eközben tiszta szívből utáltam a „kedveségét”. Az ilyen barátkozástól azóta is kiráz a hideg. Mert ő, aki magát a származása és a jegyei alapján nálam többnek gondolta, mint a kutyának a csontot, úgy dobta oda nekem a figyelmét. Hanem ez nem igazi érdeklődés volt, ezzel is csak abban erősítette meg saját magát, hogy lám, ő milyen kedves, jó em-

ke tulajdonosa egyszer csak megszólított: hogy vagy, Erzsike? Feleltem volna mérgesen, hogy nem vagyok Erzsike, vagy válaszoltam volna simán csak arra, hogy vagyok, ha lett volna, akinek. De rájöttem, ez az ember maga vált Erzsikévé, ráragadt az a kosztüm, amit rám próbált húzni több mint tíz évig.

Ha vannak körülöttem emberek, akiket lenézel, és magadban sajnálkozva leerzsikézed őket, biztos lehetsz benne: valahol, valakik ugyanígy gondolkodnak rólad.



# Jelen!

## Kortárs ifjúsági novellák

A **Jelen!** című antológia a József Attila Kör (JAK) és a Móra Könyvkiadó együttműködésének eredményeként jelent meg. 2016-ban a kötet több szerzője is elismerésben részesült az Év Gyermekkönyve Ifjúsági irodalom kategóriájában.

**„Rövid, ütős történetek, amelyek - így vagy úgy - a jelenről szólnak tizennégy év feletti kamaszoknak”**

Dávid Ádám, a *Jelen!* egyik szerkesztője elmondta a Cimborának, hogy a kötet novellái azért „ifjúsági novellák”, mert kamaszoknak és kamaszokról szólnak. Bár a szerzők nem kamaszok, maguk is fiatal írók, hiszen a kötet alapjául szolgáló pályázat kikötése az volt, hogy negyven év alatti íróktól várnak szövegeket.

*„Azért 14 éven felülieknek szólnak a novellák, mert úgy láttuk, hogy nagyon kevés kortárs rövidpróza írás szól ennek a generációnak, és a novella műfaján keresztül kedvet kaphatnak a hosszabb szépirodalmi igényű szövegek olvasásához is. Az ifjúsági novella műfaja nem újkeletű (gondoljunk pl. a Tanár úr kérem zseniális szövegeire), de a Jelen! sikeresen porolta le és töltötte meg új tartalommal ezt a műfajt, így megérdemelten vált szakmai és közönségikerré.”*

A pályázatra küldött szövegek közül a zsűri főként azokat értékelte, amelyeknek sikerült mai fiatalokat érintő problémát vagy jelenséget eredeti módon megragadniuk.

A **Szétcsúszva és összerakva** című ifjúsági novella is a *Jelen!*-ben olvasható. Szerzője, **Magyar-Nagy Mariann** a novellaírásban azt szereti, hogy rövidege miatt hősei „vi-



szonylag kevés szenvedéssel érnek el a többnyire pozitív végkifejletig”.

A prae.hu portálnak legkínosabb kamaszkori élményét is elmesélte a fiatal szerző:

*„Kedves ismerősök össze akartak hozni a gazdag gumi-lábtörlőgyáros fiával, mert szerintük a gumi lábtörlőben volt a jövő. Ilyesmire ugyanis mindig szükség van. Ma is emlékszem a némán eltöltött kényszer-bowlingozásra egymás mellett.”*

### MAGYAR-NAGY MARIANN

## Szétcsúszva és összerakva

Vajon hol lehet a lábam? Sóhajtvá nézek körül a regeli félhomályban, de a művelet szokatlanul nehezen megy. Hamar rájövök, miért: hiányzik ugyanis a szemgolyóm, legalábbis az egyik, a másiknak pedig nagyon nincs kedve nézegetni. Szóval, mielőtt a lábam keresésére indulok, a szemgolyómat kell megtalálnom.

Ma nem vagyok a szokásos formában, így folyékony halmazállapotban csurgok le az ágyról, és kiúszom a

konyhába, talán ott lehettem utoljára, ott kezdem a keresést. A fene egye meg, hogy mostanában mindig elhagyok valamit. Teljesen szét vagyok csúszva.

Először csak elfelejtettem ezt-azt, aztán meg jött ez a dolog. Időnként apró darabokra esem szét, kockákra, szeletekre, vonalakra és néha csíkokra.

A múltkor a munkahelyemen az egyik szemöldökömet veszítettem el, alig találtam meg. Mappámat magam



elé tartva, hogy eltakarjam frissen szedett szemöldököm hült helyét, felfedezőútra indultam. Benéztem minden fachba, szekrénybe és íróasztal mögé. Találtam én sok mindent, de a szemöldökömet sehol.

Egyszer csak pisszegést hallottam a sarokból. Közelebb mentem, hátha szerencsével járok, és megszabadulhatok a furcsa kinézetemet jószágosan takaró mappától, és meglelem a szemöldököm! A pisszegés egyre hangosabb lett, én pedig egyre közelebb értem a hang forrásához. Te jó isten! – kiáltottam fel, és még a dossziét is kiejtettem a kezemből. Ijedtemben, sajnos, hátrahököltem, és persze azonnal nagy robajjal a földre is zuhantam. Minden tekintet rám szegeződött, én pedig megszégyenülve feküdtem a földön, immár a hiányosságomat fedő dosszié nélkül. Gyorsan a földre szorítottam az arcom, nehogy észrevegyék, hogy nézek ki, és kúszni kezdtem a mappa felé. Hála istennek, elértem, az arcomra szorítottam, majd, mintha mi sem történt volna, felpattantam. Mindenkit megnyugtattam, hogy jól vagyok, csak éppen megbotlottam. Ennél a pontnál még fel is kacagtam, olyan hányavetin és tettetett gondtalansággal. Ekkor a többiek visszafordultak a számítógéphez, és rátapadtak a képernyőre.

Amikor meghallottam, hogy a billentyűk ismét a jól megszokott ritmusban kopognak, én is visszatértem a küldetésemhez. Lábujjhegyen megközelítettem a már egy ideje pisszegő sarkot. Újabb döbbenet! A szívemhez kaptam, megtántorodtam, de most már nem ért felkészületlenül a sokk, így nem vágódtam el. Egy furcsa lény feszengett a sarokban, az adta ki a hangot, az csalogatott ide.

Közelebről is szemügyre vettem: tekergett és csikorogott, kattogott és pattogott. Valaha délceg lehetett, most azonban hajlott. Igen, ráismertem, ez nem lehet más, csakis a főnököm gerince. Mi tagadás, gyakran járt nélküle.

Megijedtem, mi van, ha megint becsap és megaláz? Na, azt már nem! Elég volt! De az előttem tekerdő gerinc egyre hangosabban kattogott, és kaján vigyor jelent meg az 5-ös csigolyán. Ez semmi jót nem jelenthet, valamire biztosan készül ellenem. Mielőtt azonban végrehajthatta volna legújabb, nyilván alaposan kifundált, kegyetlen tervét, én gondolkodás nélkül felkaptam, jó erősen megmarkoltam, nehogy kiszabaduljon a szorításomból, és betuszkoltam a retikülömbe. Kitapogattam a celluxomat, és nagy nehezen, fél kézzel darabokat tépkedtem belőle, hogy befogjam velük a csigolyák száját. Sikerült is leragasztanom azokat a pontokat, ahonnan szerintem a hang jöhetett. Ezek után lenyomtam a gerincet a táskám legaljára, rápakoltam a nezsesszert, a parfümöt, a Petőfi-összest és a másfél literes

ásványvizemet. Na, ezek után ugrálj, ha tudsz, te disznó! – suttogtam a retikülöm mélyébe.

Szóval ezt a váratlan helyzetet ugyan megoldottam, de a szemöldököm még mindig nem volt meg. Tovább kellett keresnem. Szerencsére hamarosan észrevettem, hogy az ablakban üldögél a szökevény, ott hintázik a cserepes virág egyik terebélyes szirmán, és nézelődik. Onnan szép a kilátás. Amolyan bel-budai, kertkapcsolatos. A szemöldökömnek mindig is jó ízlése volt, szerette a szép, finom és drága dolgokat..., de a panoráma! A panoráma! Az volt a mindene. Annyira elmerült a látványban, hogy nem is érzekelte a közeledésemet. Ellentmondást nem tűrve kaptam el a grabancát, és illesztettem a helyére. Jogos tartozékom ellenállt, harcolt, szembeszegült, de a dosszié szerencsére mindezt eltakarta. Én győztem! Letöröltem pár izzadáscseppet a homlokomról, és megszabadultam végre a mappától. Egy hanyag kézmozdulattal, megkönnyebbülve ejtettem az asztalra, és indultam a munkahelyi tárgyalóba – immár hiánytalan arccal.

De elkalandoztam, mindez a múlté.

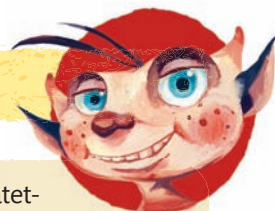
Most itt állok kissé tanácstalanul, ráadásul szétfolyva a konyha közepén, és hiányzik rólam-belőlem ez-az. Hogy mit ne mondjak, a lábam, a szemgolyóm továbbra sincs sehol.

Istenem! – sóhajtok fel szokatlan halmazállapotomban a konyhakövön, emlékeimből visszazökkenve. Akkor, amikor mindez történt, még nem is tudtam, milyen jó dolgom van, hogy mindössze csak a szemöldököm veszett el. Azóta más világ járja. Most már az a csoda, ha valamim egyáltalán a helyén van. De térjünk vissza a kiindulóponthoz: a szemgolyómat keresem.

A konyhában nincs, ez most már biztos. Gyerünk tovább. Érzem, hogy a halmazállapotom is változik. Sietnem kell. Amíg folyni tudok, addig nem olyan nagy baj, hogy nincs meg a lábam. Ha visszaalakulok, akkor viszont hiányozni fog, szóval az idő sürget. Besurranok a fürdőszobába, nyomomban kisebb-nagyobb pocsoltyák, körbefolyom a mosdókagylót, a csapot, a szappant. Belenézek a tükörbe. Hogy mit látok..., nos, azt most inkább hagyjuk! Elájulni a látványtól nincs időm, mert hirtelen észreveszem a szemgolyómat; felült az üvegpolcra, onnan nézegeti magát a tükörben, és sminkel. Nála van a szemhéjam is! Ja, így könnyű! Intek neki, és a helyére gurul.

Közben elkezdd hiányozni a lábam, sajog a helye. Változik az állapotom, most közelebb állok a szilárdhoz. Bizonyos testrészeimnek csak a kontúrját látni, van, ami persze, hiányzik, és van, ami a helyén maradt. Ebből van kevesebb.





Egy lábon ugrálva keresem a másikat, széktámláról széktámlára támaszkodom, húzom és vonzoló magam, ajtókat nyitogatok, és az egyik ruhásszekrényben egyszer csak ott áll a lábam. Intek, és a helyére szökken.

Régebben, amikor még reggelente úgy keltem fel, hogy mindenem megvolt, olyan egyszerűnek tűnt minden. Kipattantam az ágyból, és éltem bele a világba. Most csak úgy húzom magam. Tegnap majdnem jól voltam. Kiszálltam a kocsiból, csuklóm köré tekertem az idegeimet, a rostokat a kabátzsebembe gyűrttem, egy pár szövetdarab pedig a belső zsebembe került. A kesztyűtartóból még kiszedtem három sejtágyát, és egyszerűen hazamentem. Szép, nyugodt este volt.

Ma láthatóan rosszabbul vagyok. A szemgolyóm, a lábam megvan, de még szükségem lenne a hajamra is, anélkül mégsem mehetek ki az utcára. A nagylábujjamat ráérek megkeresni később. Legfeljebb majd zárt cipőt húzok. Kilépek a teraszra, hogy beszívjam a friss, hajnali levegőt. Heves dobogást hallok a mandulafa felől. Hirtelen kellemes meleg önti el a bal oldalamat. A szívemhez emelem a kezem, de a tenyerem a hátam közepén jön ki. Ha a szívem a helyén lett volna, biztosan kiugrik a helyéből, de világosan látszik, hogy ezt már korábban megtette, hiszen ott dobogott a mandulafa egyik ágán. Rémületemet látva megsajnálta, és visszacsusszant az üregbe.

A teraszról befelé jól gyakorlott mozdulattal emelem le a könyvespolcra két Thomas Mann-kötet közé szorult fenekemet. Megpaskolgom, és azon gondolkodom, hogy nőhetett meg ekkorára. Helyére igazgatom, titkon egy kicsit feljebb is csúsztatom, hogy előnyösebb formáját tudja mutatni.

Elöttem a padlón hangyacsapat vonul keresztül, hosszú sorban haladnak a dolgozók: a szempilláimat viszik a királynőnek. Az anyátok! – kiáltok fel, és lecsapok a tolvajokra. Leemelem a hajamat az állólámpáról, és a köldökömet is megtalálom az evőeszközök között. Leülök a reggelizőasztalhoz, hogy megigyam a kávémat, de szökdecselek az ízlelőbimbóim. Mindegy, legalább a nyelvem

megvan. Az agyamat még tegnap visszatettem a helyére, remélem, ott is marad.

Itt az idő, indulni kell. Érzésre mindenem megvan, végigtapogatom magam, nehogy az történjen, mint a minap, amikor a fejemet a konyhapulton felejtettem. Már el is indultam, majd félúton, a visszapillantó tükörben vettem észre, hogy nincs a nyakamon. Hülyén néztem ki, úgyhogy inkább visszafordultam érte. In-



dulás előtt a tükörben is ellenőrzöm magam, vagyok annyira hiú, hogy nem megyek emberek közé csak úgy! Nézegetem a tükörképem, és érzem, hogy valami nem stimmel. Vajon mi hiányozhat ez alkalommal? Megvan a fejem, kezem, lábam, látszólag minden egyben van. Na de akkor miért néz rám vissza ez az idegen arc?

Ezen tűnődöm, amikor hangosan rámkacag egy szarkaláb a pókháló mellől a sarokból. Visszanevetek rá mimika nélkül, hozom a létrát, felmászok és visszaszerzem. Helyére teszem, és megfenyegetem, hogy ha nem mondja meg azonnal, hol vannak a társai, nincs extra pakolás este. Erre még hangosabban nevet, és már ugranak is ki a többiek az almáskosárból, a nevetőráncaim pedig a kenyértartóból kerülnek elő. Olyan jókedvük van, hogy én is egész jól érzem már magam.

Vajon egészben maradok-e a mai napon? – tanakodom kicsit félve, miközben kilépek a lakásból, és már zárom is az ajtót. Vagy megint darabokra esem szét: kockákra, szeletekre, vonalakra, esetleg csikokra?





## A nagy közösségi kaland karmestere

*A Szín-téren: JR,  
a nép művésze,  
Párizsban és New  
Yorkban élő és alkotó,  
befolyásos francia  
fotós, plakátművész,  
aktivista*



Azt hiszem, mindannyian láttunk már nagy printeket, reklámokat, amint elfednek felújítás alatt álló épületeket – hogy ne azt lássuk, ami történik, hanem valami mást, szebbet, jobbat stb. A Szín-téren ez alkalommal felbukkanó művésznünk ezt a modus operandi-t sajátítja ki, csak hogy egy jókorát csavar rajta, ő az eltakartat nagyítja fel ezerszeresére.

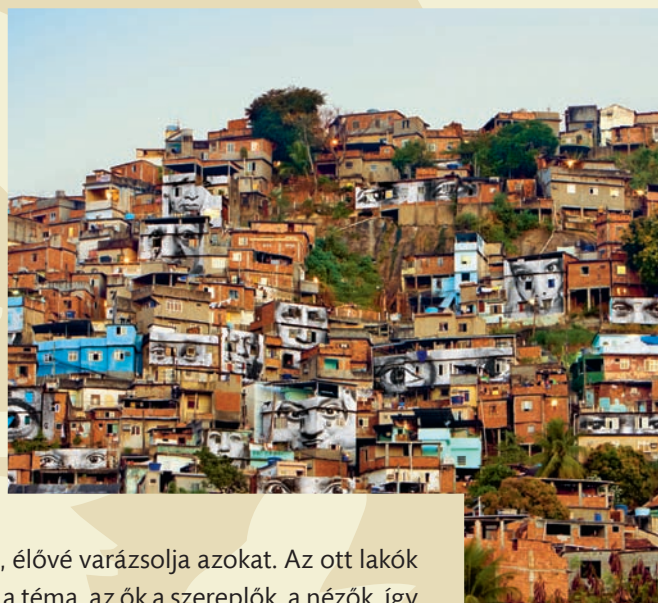
*„A munkám az emberekről szól.”*

Kedves olvasóink, bemutatjuk nektek JR-t, akit ... már úgyis ismertek! A harmincas éveiben járó alkotó védjegye a nagyméretű, fehér-fekete, figuratív poszter falakon, háztetőkön, utcán, lépcsőn. Nem kell sok kellék hozzá, print, papír, ragasztó és briliáns ötlet. A többi hozzáteszük mi, a nézők.

JR egy brazil fotós kollégájával létrehozta 2009-ben a Casa Amarelát egy nagyon régi riói nyomornegyedben (favela), amely erőszakról, lövöldözésekről elhíresült hely. Az Amarela egy kultúrközpont gyermekek, fiatalok számára, ahová sulis vagy meló után nézhetnek be kulturális, művészeti, pedagógiai programokra, ahol szabadon kifejezhetik önmagukat különböző műhelyfoglalkozásokon.

Helyi művészek tartják a workshopokat, a hagyományok megismerésére, az együttélés, elnyomás témáira, az identitástudat fejlesztésére téve a hangsúlyokat.

Ugyanebben a nyomornegyedben, a Moro de Providenciában készítette el JR egyik hatásos, gigaméretű munkáját, a *Women are Heroes-t* (A nők hősök). Ezen a házak kapnak szemet, arcot, s így felnagyítva a ház-port-

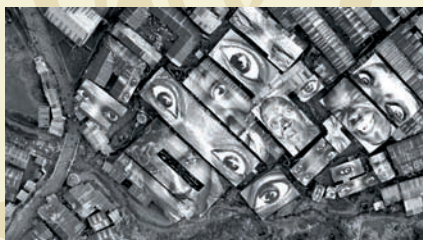


rékat, élővé varázsolja azokat. Az ott lakók élete a téma, az ők a szereplők, a nézők, így az egész világ, a média elé teríti ki a történeteiket. Azóta a nagy közösségi kaland saját életét éli. Nem lehet csak úgy elmenni mellette. A helyiek története a fontos, nem az alkotó személye, mondja ő, a fedőneves, ezért is látjuk kalapban, fekete napszemüvegben meghúzódni nagyméretű munkái árnyékában.

Erős narratívájú részvételi projektjeivel elviszi a művészetet olyan helyekre is, ahová az eddig nem jutott el, ahol a túlélés



a tét. Ezek a mélyszegénységre épülő negyedek a világ legnagyobb művészeti galériái, mondja ő, itt érzi elemében magát. Olyan dolgokat mutat meg, emel ki, amelyek zavarók lehetnek, amelyeket nem mindenki szeretné, ha megtudnánk. Nagyon jó szeme van a kompozícióhoz, jól lát, érzékkel nyúl nagy léptékű, helyspecifikus architektúrákhoz. Megjegyezzük, alkotónk soha nem tanult művészetet intézményes keretek között. Graffitizett ifikorában, első fotógépét egy földalattiban találta, önarcképekkel (most szelfinek nevezik) kezdett kísérletezni.



Napjainkban is sokat beszélnek róla, hiszen kiállításokon szerepel, filmekkel nyomul, egyszóval fennforog.

A *Giants*, azaz *Óriások* című kiállítása idén február végéig volt látható egy londoni galériában, de az ő nevéhez fűződnek a 2016-os riói olimpiai játékoknak nyomtatott kültéri szobrok, a magasugrók, úszók stb. Ezek mentén láthatják a londoniak is az *Óriásokat*, a vázlatok,



makettek mentén a szobrokat, egészen a kivitelezésig. Komoly építészeti struktúrák, állványrendszer tartja meg ezeket a műveket, szervesen kapcsolódva az óriások környezetéhez.

Az idei Oscar-jelöltek között szerepel JR és Agnes Varda közös dokumentumfilmje is, az *Arcok és falvak* (*Faces Places*). A film már 21 díjat besöpört különböző fesztiválokon. Szereplői egy furgonnal járók a világot,

*„A legjobb szabadtérre kitenni a melót, így jut el a legtöbb emberhez.”*



ami sötétkamra, fotóstúdió is egyben. Amikor megállnak, a helybelieket és környezetüket fényképezik, majd a kinyitott képeket épületekre ragasztják. Ismerős a sztori?

Agnes ezt mondta erről: **„Olyan embereket kerestünk, akiknek nincs hatalmuk.”** JR pedig így fogalmazott: **„Mindig megláttuk a névtelen kisemberekben a hősöket. Ha bárkit megállítasz az utcán, fantasztikus történetekre bukkanhatsz.”**





## A növényvilág „meteorológusai”



Az „időjárásbogáncsnak” is nevezett babakalács virágzata bezárul, ha esőre hajlik az idő



Ha a körömvirág – akárcsak a pitypang, a százsorszép vagy a szellőrózsa – szirmai összehúzódnak, eső várható



A rózsavirágok fejet hajtva, szirmleveleiket összehúzódnak, védekeznek az esőcseppek ellen



Az őszi kikerics szirmainak összehúzódnak közeledő esőt jelez



A harangvirág virágai lehajlítják fejüket, ha esőfront közeledtét érzik



Borús, nedves időben a krumplivirágok a föld felé fordulnak



A kála (képünkön), a filodendron, a vadgesztenye vagy a juhar könnyezése (leveleiken vízcseppek megjelenése) esőt jósl



A fehér akác nektártermelése fokozódik, ha nő a levegő páratartalma



A tavaszi hérics szeptember-októberi kivirágzása hosszú őszt ígér



# Időjós élővilág és jeles napok a néphagyományban



Miniaturák egy reneszánsz kori (15. századi), latin nyelven írt kalendáriumban



Gyertyaszentelő Boldogasszony napján (február 2-án) a medve állítólag kijön a barlangjából és körülnéz



A népi megfigyelés szerint, ha Vince napján (január 22.) süt a nap, gazdag lesz a szőlőtermés: *Hogyha szépen fénylik Vince, megtelik borral a pince*

## Gyertyaszentelő melege sok hó és jég előjele, gyertyaszentelő hidege kora tavasznak hírnöke

A nemzetközi időjárásjelző szolgálat az 1800-as években született meg. Azelőtt az időjárásra vonatkozó előrejelzések elsősorban a kalendáriumok, csíziók (eredetileg 24 sorból álló verses naptárak) oldalain kaptak helyet. („Érti a csíziót” szólásunk jelentése: talpraesett ember, akinek van magához való esze.) A gyakran versben megfogalmazott tanácsok több száz éves tapasztalaton alapultak. Eleink az időjárás bizonyos napokhoz kapcsolódó, ismétlődő jellegzetességeinek, illetve a növények és az állatok szokatlan viselkedésének megfigyelése alapján jósolták meg, milyen időre számíthatnak a következő napokban, esetleg hetekben.

A kalendáriumokban leírt időjárás- és termésjósló rigmusok, illetve a jeles napokhoz kötődő hiedelmek közül ma is sokat tekintenek érvényesnek. Hosszú telet ígér például a február eleji (gyertyaszentelő napi) felmelegedés, korai tavaszt a hideg idő, és rossz termést jósol az enyhe, esős tél (*Téli mennydörgés, nem lesz jó termés*). Köztudott az is, hogy a csillagászati tavasz kezdete (március 21.) táján felmelegedés várható (*Sándor, József, Benedek zsákban hozzák a meleget*).

A növények és az állatok csapadékjósló képességének természettudományos magyarázata van: a légköri nyomásnak, illetve a levegő hőmérsékletének, páratartalmának és kémiai összetételének a közelgő csapadékfrontok hatására történő változására reagálnak.



A Pál-napi (január 25.) napsütés bő termést ígér: *Pál fordulása ha tiszta, bőven terem mező, puszta* (zománckép a magyar Szent Koronán)



Ha a szulák szíromlevelei reggel becsukódnak, esőre számíthatunk



A gyümölcsfák és a tavaszi virágok (például a kökörtcsin) szeptemberi virágzása hosszú őszt jósol



A bernáthegyi mentőkutyák nyugtalansága órákkal előbb jelzi a hegyekben a közeledő hóvihart





„Házi meteorológusaink”, a hangyák, összevissza szaladgálnak vagy zárt sorokban menetelnek, ha esőfront közeledtét érzik



Az alacsonyan szálló legyekre vadászó, vízből kiugró halak vihar közeledtét jelzik



A légnyomás csökkenését érzékelő levelibékák magasabb ágakon (esetleg a befőttesüvegbe helyezett létra tetején) keresnek menedéket



A verebek Bálint-napi (február 14.) hangos csivitelése, „veréblakodalma”, a felmelegedés hírnöke

## Házasodnak a verebek Bálintkor, készülődhetsz a tavaszra bármikor

Az állatvilág „meteorológusai”, a levegő nyomásának és páratartalmának módosulására érzékeny, időjós állatok a megszokottól eltérő viselkedéssel, hangokkal figyelmeztetnek a közelgő esőre, szélviharra, zivatarra vagy a váratlan felmelegedésre. Soraikban az állatvilág minden rendjének képviselőit megtaláljuk, a rovaroktól az emlősökig.

Zivatar előtt a bepárasodott, elnehezedett szárnyú rovarok (szúnyogok, legyek) – és emiatt a füsti fecskék, denevérek – alacsonyan szállnak. A levegő elektromos töltésének megnövekedése csípésre ingerli a legyeket, bolhákat, amire a kutyák va-

karózása, a verebek, tyúkok porban fürdése figyelmeztet. Esőfront közeledtét jelzik a földből előbújó giliszták, és szép idő várható, ha a pókok szorgalmasan szövik hálójukat.

Megfigyelték, hogy számos állat szokatlan hangon hívja fel a figyelmet a csapadékfront közeledtére: harsányabban zenélnak a tücskök, lelkesebben kuruttyolnak a békák, hangosabban kárognak a varjak, mekegnek a kecskék, és szokatlan időben (napnyugta után) kukorékolnak a kakasok. Az időjós háziszárnyasokról Miskolczi Gáspár, az első magyar nyelvű állattankönyv (*Egy jeles vadkert*, 1702) tudós szerzője is megemlékezik: „A rétzék vagy kátsák az idő változását – midőn tudniillik már az aerben kezdetinek valami látszatja vagyon – alkalmasint megérik, olyankor sokkal inkább szoktak kiáltozni.”



A néphit szerint a Zsuzsanna napján (február 19.) megszólaló pacsirta a közelgő tavaszt hirdeti

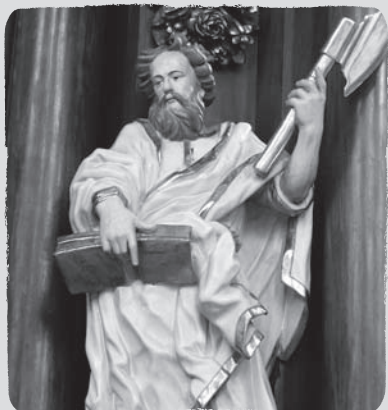


Ha a vándormadarak (például a vadludak) kora ősszel elrepülnek, korai, hideg télre, ha sokáig itt maradnak, hosszú ősze számíthatunk



A samarak fülüket rázva, hangosan ordítva adják tudtunkra a zivatar közeledését





A népi hiedelem szerint: *Mátyás ront, ha talál, ha nem talál, csinál jeget*



A fagyosszentek névnapjának időjárása megjövendöli a várható szőlőtermést: *Sok bort hoz a három ác, ha felhőt egyiken se látsz*



Ha Mihály arkangyal (szeptember 29.) fehér lovon érkezik, azaz névnapján havazik, hamar tél lesz (19. századi orosz ikon)

## Fehér lovon jó a Márton, fekete lesz a karácsony

Az „időjós” szentek névnapjaihoz és az esztendő más jeles napjaihoz kapcsolódó – néha napjainkban is érvényes – időjárás- és termésjósó regulák évszázadok tapasztalatának eredményeként születtek meg.

A népi megfigyelés szerint, ha Szilveszter (december 31.) éjjelén ragyognak a csillagok, bőséges aratás várható, és hosszú telet jósol a vízkereszt-napi (január 6.) felmelegedés (*Ha vízkereszt vizet ereszt, a tél soká ki nem ereszt.*)

Az időjárás február végén gyakran bekövetkező, hirtelen változása, a hiedelem szerint, Jégtörő Mátyás apostolnak (február 24.) köszönhető, de Szent Gergely sem tétlenkedik: már-

ciusi havazással emlékeztethet a télre, névnapján (március 12.) megrázva a szakállát.

Április szeszélyes időjárásán, úgy tűnik, a szentek sem tudtak eligazodni, a május közepe táján bekövetkező gyakori lehülést, fagyot viszont a néphit a fagyosszentek, Pongrác, Szervác és Bonifác névnapjához (május 12., 13., 14.) kötötte, akik – a legenda szerint – halálra fagytak, mert ruháikat betegre terítették. A negyedik fagyosszent, Orbán névünnepe (május 25.) az eső jó szőlőtermést ígér (*Ha Orbán sír, a szőlő nevet*). A Domonkos-napi (augusztus 4.) eső száraz telet (*Domonkos napján ha esik, a tél szárazsággal telik.*), a Márton-napi (november 11.) havazás fekete karácsonyt, a meleg idő („Szent Márton nyara”) viszont zimankós, hideg telet jósol.



Ha Erzsébet a névnapján (november 19.) megrázza a pendelyét, és lehull a hó, akkor a karácsony is fehér lesz



A karácsonyi időjárás a Márton-napi (november 11.) jósolja meg: *Ha Márton napján a lúd a jégen jár, karácsonykor vízen poroszkál*



A Simon- és Júdás Tádé-napi (október 28.) gyakori lehülésre utaló rigmus: *Hogyha eljön Simon, Júdás, didereg, fázik a gatyás*



Népi időjósó nap Katalin napja (november 25.) is: *Ha Katalin kopog, a karácsony locsog, és fordítva (Szent Katalin a telkibányai oltárképen)*





A császió szerint: Sarlós Boldogasszony aminő, hat hétig olyan lesz az idő (Kolozsvári Dankó Rebeka rajza)



Ha Gyümölcstolt Boldogasszony napján (március 25.) megszólalnak a békák, negyven napig hidegre számíthatunk (Kolozsvári Dankó Rebeka rajza)



A Luca napján készített hagymakalendárium karácsonykor megmutatja, melyek lesznek az év csapadékos hónapjai



Medárdot, az aratás védőszentjét gyakran ábrázolták kiterjesztett szárnyú, a szentet az esőtől megvédő sasmadárral



A népi meteorológia szerint: *Piroska napján ha fagy, negyven napig el nem hagy* (Arpád-házi Szent Piroska az isztambuli Hagia Sophia bazilika 12. századi mozaikképén)

## Margit-napi esőcseppek negyven napig elperegnék

A népi meteorológiában az ún. negyvenes időjóslo napok jelzik a következő hetek várható időjárását.

Az elsőt, Piroska napját (január 18.) Ildikó napja (a 40 vértanú napja, március 10.) követi. Mindkét nap zord időjárása esetén további negyven napig fagyos időre számíthatunk, a Benedek-napi (március 21.) mennydörgés viszont negyvennapos szárazságot jövendől.

Júniusban három negyvenes nap is sorakozik. A népi megfigyelés szerint a Medárd- (június 8.), illetve a Margit-napi (június 10.) eső negyvennapos csapadékos időjárást, a száraz idő júliusi szárazságot jövendől, és a Szent Iván-napi (június 24.) időjáráshoz lesz hasonló a követ-

kező negyven napé is. Júliusi időjós nap Sarlós Boldogasszony (július 2.) és Szent Anna (július 26.) ünnepe: csapadékos időjárásuk negyvennapos esőt ígér.

A hagymakalendárium még hosszabb távra (egész esztendőre) jósol. A lemezekre szedett hagyma tizenkét lemezét besózták, és mindegyiknek megfeleltették az év egy hónapját. Azok a hónapok, amelyeknek megfelelő héjban a só elolvadt, esősnek ígérkeztek, a többiek száraznak.

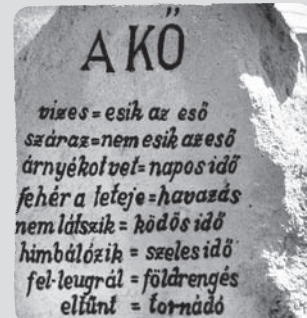
A „legmegbízhatóbb” tájékoztatást az időjárásról talán a fából faragott, kenderfarkú meteorológus csacsi és az alábbi vers nyújtja:

„Csacsi farka száraz – szép időkre várhatsz. Csacsi farka nedves – nyissál ernyőt, kedves. Csacsi farka megmeleglődul – az idő szélesre fordul. Nem látod a csacsi farkát – köd van biztos, vagy ellopták!”

## IDŐJÁRÁSJELZŐ KÉSZÜLÉK



A falemezből kivágott, földbe vert rúdra erősített, kenderfarkú meteorológus csacsi pontosan mutatja, milyen az időjárás (forrás: Xántus János – A természet kalendárium)



A népi meteorológia tökéletesen megbízható, trefás eszköze az időjárást jelző kő



## Preciosa, a szép cigány lány

Vándorcigányok serege érkezett Madridba, énekkel-táncukkal mindenkit ámulatba ejtettek. Aki viszont mozdulataival, hangjával, jövőmondó tehetségével igazán elbűvölte a várost, az Preciosa, az ismeretlen származású lány volt közülük. Amikor Don Carcamo a kertjébe hívta a vándorokat, hogy táncukkal szórakoztassák vendégeit, fia, Don Alonzo első látásra beleszeretett a lányba. Amikor a cigánysereg távozott Madridból, és Valencia felé vette útját, Don Alonzo utánuk szökött, szerelmet vallott Preciosának, a vajdát meggyőzte érzelmeinek és szándékainak őszinteségéről, s fedőnevet öltve közéjük szegődött.

Valencia ura, Don Azevedo, aki Madridban, rokonánál vendégeskedve szemtanúja volt Preciosa szereplésének,

*Eközben Donna Klára [Don Azevedo felesége] lépett a szobába, kézen vezetve Preciosát, szemei telve könnyekkel. Midőn pedig férje és Don Carcamo ezek okát kérde, ő így felelt: „Kedves férjem, egy kérelmem van hozzád! E leány csodálatosan hatja meg a szívemet. Minden hozzája vonz, és azért ha e nap emlékére, melyen ezüst lakodalmunkat tartjuk, emléket akarsz alapítani, úgy ne engedd a tiszta, szegény, árva Preciosát vigasztalatlanul innen elmenni. [...] Vedd ki őt a rabszolgaságból és adj neki a közelben szabad lakást.” – „Derék nőm!” – felelé Azevedo –, „kívánságommal találkozol, ezt már korább is akartam.” Ezzel előhivatá Viardát [a cigányvajda feleségét] és a vajdát, s így szólt hozzájuk: „Halljátok, ti gazemberek! Gonoszságaitoktól futva keresett Preciosa nálam menedéket, és ha születéséről, úgy fölötté gyakorlott jogaitokról elegendő bizonyítványt állítani nem tudtok, úgy tovább semmi igényeitek nincsenek fölötté, és védelmem alatt szabadon maradhat, ameddig neki tetszik; mert hogy nem a ti törzsötökből való, az világos.” Midőn a két öreg látta, hogy itt nem boldogulnak hazugsággal, és Preciosa rájuk nézve örökre elveszett, Viarda legelőbb fölta-lálta magát, és így szólott: „Igaz, hogy nem a mi törzsünk-ből való, de ha nem lesz bántásunk, és Preciosa megtartja, mit ígért, hogy rólunk nem feledkezik meg, ha szerencsés és gazdag lesz, elmondunk mindent.” Azevedo megígérte, hogy ez mind megtörténik, ne féljenek tehát semmitől. Viarda tehát megcsókolta köpenye szélét, és így szólt: „Isten fizesse meg jószágod. Preciosa sorsához fontos titok van kötve. Tehát 16 éve annak, hogy estefelé itt a vár alatt vonultunk el. A tóhoz közel, virágok közt alva feküdt a magas fű között egy angyalszép piciny leányka. Alig lehetett még három éves, és csak könnyű fátyollal volt betakarva. Mellén gyémánt*

ezüstlakodalmát ülte egy közeli faluban. Az érkező karavánt mindenki nagy örömmel fogadta. Don Azevedo indulatos fia, Don Eugenio szemet vetett a cigány lányra, akinek elragadó voltáról már korábban értesült édesapjától, s emiatt összetűzésbe került a lány vőlegényével, Alonzóval, akit azonnal a legsötétebb börtönbe vetett. A cigányok vajdája, a vajdáné és Preciosa a várba ment kihallgatásra. Pillanatok alatt meglepő titkok tárultak fel. Legelőször az, hogy a bebörtönzött fiatal nem cigány legény, hanem madridi rokonuk fia, azaz Alonzo; édesapja, Don Carcamo pedig, véletlen folytán, épp akkor érkezett meg az ezüstlakodalomba.

És még valamire fény derült – de ezt már olvassuk együtt:

*keresztcskét viselt. Senki sem volt közel, mint a gyermek dajkája, kinek tekintetét könnyen elkerülhettük, mert az erdőben ölelgetődött egy férfival. Nekem, afrikai törzsből származottnak, a prófétai szemmel megáldottnak, rögtön eszembe tűnt a gyermek jövője, mert a gyermek feje fölött fényes sugárt láttam lebegni, mi boldogságot és szerencsét jelent. Rögtön karjaimra vettem a kicsikét, a fátyolt a tóba dobtam és az erdőbe surrantam!” – „Szent Isten!” – kiáltá Donna Klára magán kívül –, „az én leányom volt!” – „És mi a tóba vesztettek hittük, mert a fátyolt a parton találták” – egészíté ki Don Azevedo. – „Mi a kicsikét szorgosan ápoltuk és csakhamar feledé hazáját” – folytatá Viarda –, „és mennyire becsültük mint kincsünket, az bizonyítja, hogy Preciosának neveztük!” – „Hogyan? Miként? Preciosa, ő volna?” – így kérdezősködtek a jelenlevők összevissza, és Viarda mond: „Igen, ő a te leányod.” Preciosa kővé válva állott, Donna Klára nyakába borult, Don Azevedo kezeit fogta meg. – „De hogy szavaimat be is bizonyítsam” – folytatá [Viarda]–, „két jegyet is elmondok, mire emlékezni fogtok. A leányka szívetáján két csillagjegy van és itt van a gyémántkereszt e fölirattal: Anna, Clara, Azevedo.”*

Kedves olvasók, most már közel vagyunk a történet befejezéséhez. Ezt már nem másolom ide, rátok bízom, hogy elképzeljétek.

A történet ebben a formában átdolgozás. Európa olvasott és színházlátogató rétege már régen meghatódott az ellopott nemes lány sorsán. Az általatok jól ismert Don Quijote szerzője, Miguel de Cervantes (1547-1616) *Gitanilla* címmel írt róla novellát. Nem véletlenül, hiszen a cigányok az Ibériai-félszigeten a 15. század végén jelentek meg, és vándor életformájukkal, kultúrájukkal feltűnést



keltettek. Az ebből az élményből származó műveket az irodalomtörténet a *gitanismo* gyűjtőfogalommal nevezi meg. A bűvópatakhhoz hasonlóan terjedő történetből 1820-ban Pius Alexander Wolff német színész színművet írt (*Preciosa*), amit Carl Maria von Weber négyfelvonásos daljátékká alakított, ezt 1821-ben mutatták be Berlinben.

Én egy 34 lapos ponyvafüzetből olvastam el a történetet. A füzet címe: *Precioza, a szép spanyol cigányleány élete és szerelme. Igen szép történet a nép számára. 4 szép képvel.* Budapesten, 1879-ben adta ki Rózsa Kálmán és Neje. Rózsa Kálmán annak a Buczászky Alajosnak (1802-1883) volt a veje, aki a legsikeresebb magyar könyvkiadó, nyom-



daipari vállalkozó és könyvterjesztő volt a korszakban. Általában olcsón és nagy példányszámban jelentett meg olvasmányos kiadványokat, tankönyveket, kalendáriumokat, útleírásokat, tudománypopularizáló könyveket, meséket, ponyvaregényeket. Jelentős szerepe volt a magyar olvasók rétegének szélesítésében, a könyv vonzóná tételeiben. Elsősorban azokat vette célba, akik számára az olvasás a kevésbé költséges, de lebilincselő szórakozást jelentette. A kiadási költségek csökkentése céljából nem eredeti műveket adott ki, hanem az elérhető árú fordításokat és átdolgozásokat részesítette előnyben. A *Preciosa* hátsó tábláján népszerűsített könyvek között olyanok is szerepelnek, mint: *A világhírű Hamlet, dán királyfi élete, kalandjai és halála*, *Herkulesnek, a leghíresebb görög hősnek élete, kalandjai és halála*, *A ravaszágáról híres görög vitéz Ulisszesnek csudálatos kalandjai szárazon és tengeren*, *A szamárfülű Midász királynak mulatságos története*. Láthatjátok tehát, hogy Buczászky Alajos (és társai) szerepet vállaltak a világirodalom népszerűsítésében.

A kultúra történetében ismerős ez a folyamat. A 20. század elejétől neve is van: az *alászállt műveltségi javak elmélete*. Azaz, a kultúra felső rétegéből (ezt *magaskultúrának*, *elitkultúrának* nevezzük) egy elem, egy alkotás átkerül a sokak kultúrájába (*tömegkultúra*, *népszerű kultúra*), itt enyhén vagy erőteljesen átalakul, és ebben a formában él tovább. Buczászky Alajos és veje jól tudta azt, hogy az átalakított történet elnyeri a közönség tetszését. Rövid volt, a váratlan fordulatok miatt érdekfeszítő, és a szép, becsületes és tehetséges lány sorsa érzelmeket kavart fel. Az igazság napvilágra kerülése, győzedelmeskedése azok számára is sokat – sőt, talán többet – jelentett, akik ezt az életükben, a környezetükben nem tapasztalhatták meg. És még azt is tegyük hozzá mindehhez, hogy a monarchia és tágabban Európa, a nagyvilág népeinek, nemzetiségeinek kulturális sokszínűségét ebben a korban fedezték fel, ismerték meg. A szerencsének, a cigányok bemutatása, szerepeltetése a 19. században napirenden volt. Olyan népkarakterológiák voltak használatban, amelyek leegyszerűsítve, legtöbbször romantikus sarkítással tanították azt, hogy melyik népnek mi a kedvenc foglalkozása, étele, szokása, hibája, betegsége. Ilyen szempontból a mi 19. századi történetünk enyhén ellentmondásos, s ezért is számíthatott közérdeklődésre: a cigány vajda magával viszi a talált (ellopott?) leánygyermeket, de vigyáz rá, engedi szabadon kibontakozni képességeit, s idő múltával visszaadja családjának.

A fentieket fogalmazva a számítógépes keresőprogramban Cervantes novellájának illusztrációit néztem végig. Nem válogatok közülük, hiszen ezeket ti is megtekinthetitek. Én Rózsa Kálmán és Neje kiadványából a „4 szép kép” egyik metszetét szkenneltem be, hogy láthassátok, a korabeli olvasó képzeletét hogyan irányította a kiadó képírója. Ugye, felismeritek az epizódot: a nemesi származású *Preciosa*, azaz Azevedo Anna Clara tizenhárom év után igazi szülei ölébe hanyatlik, ugyanakkor nem tagadja meg azokat sem, akik felnevelték.

Szándékosan másoltam ki a ponyvafüzet teljes oldalát. Azt is tanulságos megfigyelnetek, hogy a kiadó milyen takarékosan bánt az oldalfelülettel. A lap szélessége 10,5, magassága pedig 16 cm. (Van-e még ilyen méretű könyv a házi könyvtáratokban?) A metszetet nem helyezte keretbe, hogy teret nyerjen, a sorokat sűrűn szedte, a párbeszédet nem bontotta külön sorokra. Hogy miért voltak hálások a korabeli könyvvásárlók és olvasók, azt fentebb jeleztem. Azt viszont nem tudom, hogy ti, kedves olvasók, ma megrendelnétek-e vagy a hálaló ügynöktől megvásárolnátok-e a Rózsa Kálmán és Neje kiadásában 1879-ben megjelent történetet?





## Hó alól a tavasz



A négy fal között töltött hetek, hónapok után márciusban még azok is kikíváncsoznak a természetbe, akik esetleg a hideg miatt idegenkednek a szabadban sétálástól. A természet pedig kárpótolja a fáradságot. Bármerre nézünk, az élet apró jelei köszönnek vissza a hosszú, élettelennek tűnő hónapok után.

„Selymét a barka már kitakarta”, ami azt jelenti, hogy néhány faj (éger, mogyoró, fűz) porzós (hímnemű) virágai megjelentek. A foltokban még fellelhető hótakaró alól martilapu, százsorszép, pirosló hunyor, kakasmandikó, salátaboglárka, kónya vicsorgó vagy erdélyi májvirág virágai és levelei vetetik észre magukat.

A madarak egy része is lassan visszatér hozzánk, de megpezsdülnek az apró rovarok is, ezek közül leglátványosabb a veróköltő bodobácsok, a „tűzoltó poloskák” megjelenése. A békák egyes fajtái is elkezdik nászukat, követve az időjósokat: Sándort, Józsefet és Benedeket, akik a néphit szerint zsákban hozzák a meleget.

Márciusban van egy fontos csillagászati esemény is, a tavaszi napéjegyenlőség, valamint 10-én A Víz Világnapja.

Figyeljétek a természet ébredését, tartózkodjatok minél többet a levegőn, sétáljatok, túrázzatok!



A szerző felvételei





## Kamaszregények a pad alól

**Az e havi könyvszefi-sorozatunkban olyan könyvekről olvashattok, amelyek nagy valószínűséggel nem szerepelnek az iskolai ajánlott irodalomban, de lehetséges, hogy számotokra is tartalmaznak izgalmas felfedezéseket.**

### BURKARDT BALÁZS

J. K. Rowling

### Harry Potter – A Főnix Rendje; A Halál ereklyéi

**Animus, 2003., 2008.**



a nyáron olvasott *A Főnix Rendje* mellett döntöttem, mert Harry, a főszereplő, rengeteg különböző korszakon esik át. De *A Halál ereklyéi*t is bemutatom nektek, hiszen nem kevésbé izgalmas történet az sem.

Most talán sokan azt gondoljátok: „Láttam a filmet, és egyáltalán nem tetszett.” Amennyiben így van, megértelek titeket. Sokan követik el a hibát, hogy először nézik meg a filmet. Ezt ne tegyétek! A film nem adja vissza azt az érzést, amit a könyv képes megteremteni, a filmből nem érthetjük meg annyira jól a szereplőket. Ha olvasok valamit, azt el tudom képzelni. De ha a filmet látom előbb, csak úgy tudom elképzelni, ahogyan ott látom. Azonban ha előbb olvastam, és már elképzeltem a könyv világát, sokkal inkább megmarad az emlékezetemben. Sokkal vagányabb, ha a saját fantáziánkat használjuk.

Félsz egy könyv hosszúságától? Ne érdekeljen, hogy hány száz oldal! *A Főnix Rendje* 750 oldalas, mégis négy-szer olvastam már el, olvasmányossága, humora, története, érdekes témája miatt!

*A Főnix Rendje* sok izgalmat ígér, varázslatos eseményeket, amelyeken sokáig lehet gondolkozni, elképzelni azt, hogy milyen is lehetne a valóságban. Sajnos azonban, a varázslatos dolgokra nem lehet túl sok figyelmet

fordítani, mivel Voldemort nagyúr, a varázslótörténelem leggonoszabb és legképzettebb sötét mágusa ebben a kötetben visszatér. És itt kezdődik a bonyodalom...

Ha kíváncsiavá tettek, nehogy gyorsan elkezdj kapkodni a számítógép után, arra gondolva, hogy „jaj, milyen izgalmas lehet, de nekem nincs időm, úgyhogy inkább megnézem a filmet”. Még ha hosszú ideig tart is elolvasni, mindenképp megéri.

Azért írok *A Halál ereklyéiről* is, mert ez a kötet szintén nagyon vagány és érdekes, de a története kissé különbözik az előző kötetétől. *A Halál ereklyéi*ben kevesebb a varázslat, mint *A Főnix Rendjében*, viszont annál izgalmasabb, mert nem Roxfortban, a mágusok iskolájában, hanem változatos helyszíneken történik a cselekmény, és nem tanulással, hanem Voldemort lelke részeinek keresésével töltik be a szereplők az „oldalakat”. Mindennek tetejében, sajnos, mind a sötét oldalon, mind a felszabadítók táborában történnek halálesetek. Ettől nyomasztó tud lenni a könyv, főleg, ha beleéljük magunkat. Utólag olyan visszagondolni rá, mintha egy valós háború terhe alól szabadultunk volna fel.

Nagyon élveztem, hogy az író úgy írta meg a könyvet, hogy mi, emberek is szerepelünk benne, igaz, muglinak hívnak bennünket. Mindent megmagyaráz, hogy mi miért nem láthatunk varázslatot: ha Romániában történtek volna a regény eseményei, biztosan rosszul aludnék éjszaka. Így is történt olyan, hogy álmatlanul forgolódva az ágyban az aznap olvasottakon töprengtem, újabb és újabb tippek ötlöttek az eszembe, hogy mit miért tett ez vagy az a szereplő.

Ne feledjétek: a film csak a könyv után!



**MÓDI BERNADETTE**

**Rachel Renée Russell**

## Egy zizi naplója

**Könyvmolyképző, 2002.**

Az *Egy zizi naplóját* annak ajánlom, aki szeret viccelődni, kacagni és olvasni. A könyv egy tinilány nem túl fényes sulijéről szól. Életében új fejezet kezdődött: új sulis, új barátok, új ellenségek, új harcok, kihívások, szerelmek. A főszereplő tinilány, Nikki, mindig azt mondta magáról, hogy ő „zizi”, mert szeretett haszontalan dolgokkal foglalkozni. Sulitársai plázából vásároltak kiegészítőket, ruhákat, ő pedig a sarki ruhásüzletből. A suliban emiatt értékelték alul.

A szüleitől kért egy normális telót, de helyette egy „nyomi” naplót kapott, amit legszívesebben a földhöz vágott volna – akárcsak én ezt a könyvet, az *Egy zizi naplóját*, amikor megkaptam. Hamarosan azonban alaposan megváltozott a véleményem a könyvről, mert teljesen magával ragadott Nikki története, a mieinkhez hasonló gondjai, hétköznapijai és persze sikerei.

Nikki pár hét múlva megszerette a naplót és elkezdett beleírogatni, így mi, olvasók, az ő bejegyzéseit olvassuk a könyvben.

Kitartó volt, de szerzett magának újabb ellenségeket is. Barátai segítettek neki megnyerni a „háborút”, kitarotak mellette jóban-rosszban, és szerették hibáival együtt.

Aztán jött a nagy ő, akibe persze Nikki és riválisa, a plázacica is beleszeretett.

Ha kíváncsiak vagytok a folytatásra, akkor a könyvtárban a helyetek, Zizi-keresőben!



**BATIZ ALETTA DOROTTYA**

**Mary-Kate Olsen – Ashley Olsen**

## Az első előtti csók

**Aquila, 2007.**

Az *első előtti csók* a Mary-Kate és Ashley-könyvek első kötete a *16 leszek*-sorozatból, amelyben tizenkét

Mary-Kate-et aztán elhívja egy fiú randira, aki a tesók barátai szerint a leghelyesebb srác a világon. Ashley, hogy elüsse az időt, aznap estére áthívja a barátait magához, de alig tud testvére nélkül nyugton maradni.

Mary-Kate randiját azonban megzavarják...

Az ikerpár megpróbálja kibancolni a problémákat, de nem könnyű, hiszen, mint a sorozat címéből is látható, 16 év körüli kamaszokról van szó. Izgalmas, kedves történetük ezért éppen a mi korosztályunknak való.



könyv jelent meg összesen.

A könyv egy szeleburdi ikerpárról szól, Mary-Kate-ről és Ashley-ről. Az első rész úgy kezdődik, hogy Mary-Kate egy bolt öltözőjében születésnapjára éppen ruhát próbál, Ashley a mellette levő fürkében ugyanezt teszi. Mary-Kate hamarabb végez Ashley-nél, így marad ideje elgondolkodni a 16. születésnapjára: a legmegfelelőbb helyszínről és persze arról is, kit hívnak meg a nagy alkalomra.



## Cimbora-kihívás Ne hallgasd el a véleményed!

A Cimbora-kihívásra eddig érkezett recenziók közül ebben a lapszámunkban a legelsőt közöljük! A könyvjutalmak odaítéléséről a pályázat lezárultával, a tanév utolsó lapszámában adunk hírt.

### Addig is kalandra fel!

Kérdéseiteket, várjuk a Cimbora – Kíváncsi diákok lapja Facebook-oldalán, ajánlóitokat e-mailben, a **[jakab.hanga@gmail.com](mailto:jakab.hanga@gmail.com)** címre.

### DÓKA PÉTER A kék hajú lány

Dóka Péter regénye nagy meglepetés volt számomra, mert egyáltalán nem hasonlít azokhoz a könyvekhez, amiket eddig olvastam. Nagyon tetszik a történet, és a szereplők annyira valódiak! Az életben bármikor találkozhatunk egy nőcsábász Zsomborral, egy angyalszárnyakat rajzoló Petivel vagy egy depis Fecóval, amiképpen Olivérrel is, a jellegzetesen mai, tizenhárom éves fiúval is bárki azonosulhat közülünk.

Olivér egy kis nyugalomra vágyik, amit a fura, zajos családja megtagad tőle. Főleg a hisztis, nagyszájú nővérétől szabadulna (ki nem?). Olivérben mintha a testvéremet látnám! Szülinapján nem akarja elfújni a gyertyákat, s annyira unja már a mindennapi kerékvágást! Senkitől sem kapja meg azt az ajándékot, amit szeretne: egy focilabdát. Amikor kétségbeesésében felmászik a fára, úgy érzem, hogy minden tizenhárom

éves vele mászik, keresi önmagát! A történet a kórházban folytatódik, ami elég ijesztő számomra, mert én sosem voltam még ott. Szerencsémre! Gondolom, a kórház mindenkiben mély nyomot hagy, akárcsak Olivérben, aki viszont ott lel magára: sok barátot szerz, megismerkedik Mirával, a kék hajú lánnyal, akiért bármire képes lesz. Mira nagyon reális szereplő, hiszen napjainkban, sajnos, sok, daganatos betegséggel küzdő gyermek van a kórházakban. Akárcsak Mira, ők is a csodára várnak, és remélem, hogy létezik a gyermekosztályokon egy-egy Olivér, aki vigaszt, barátságot és reményt ad nekik.

Kicsit furának találom, hogy a kórházban található hullaházba nagyon könnyen bejuthatnak a gyerekek, sőt, halottat is láthatnak! Miért van egy orvos eltemetve a kórház udvarán? Ez kissé ijesztő számomra, ugyanakkor izgalmas, ahogy megannyi más mozzanat is a regényben!

Ajánlom fiúnak, lánynak, nagymamának és nagypapának, mert ebből a könyvből nagyon sokat lehet tanulni! És főleg olyan személyeknek javaslom ezt a könyvet, akik sokszor tapintatlanok a más, akár beteg emberekkel.

*Jó olvasást kívánok mindenkinek!*

**Szász Zita Boglárka, 6. osztály**  
Apáczai Csere János Elméleti Líceum,  
Kolozsvár  
Magyartanár: Antal Orsolya





## Cimbi naplója

Szijasztok!

Vot szülőértekezlet a ziskolában. Nem vot 1 jo ötlet. Azóta háboru van. Szülök, tanárok, igazgató, kapusok, takarítónők álnak az egyik oldalon. Díjakok a másikon. Ők az iskolában, mi az udvaron. De mi vagyunk töben, met a szülök közül van aki külföldön dolgozik, s van aki inkább tévét néz. Mi azomban egyek vagyunk mind a 2 korea sa szijámi ikrek. Nem aggyuk s nem hagyjuk magunkot. Met igazunk van! Mi továbbra is mesét akarunk olvasni, nem regényt silyeneket. Ahogy a farkas szerette a betüket, na ugy szeretem én is. Én a levesbe szoktam megenni, a farkas pedig a mesébe. Megette az í-t s a K-t. Pontosabban a nagy Ít s a Piros Kát, s jól lakot velük. Én is jól laktam mind egy kiscigancól. Vagy kisciganc? Ezeket mindig keverem, mind részeg apa az ikreit.

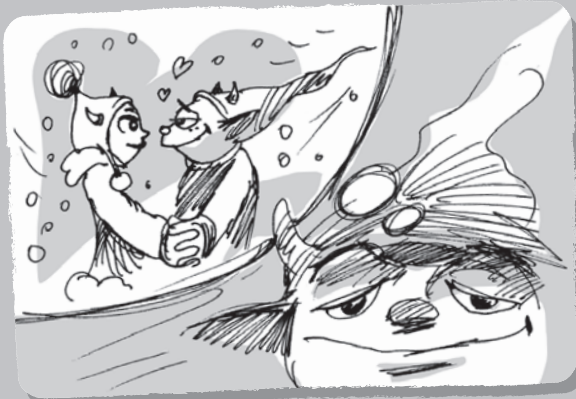
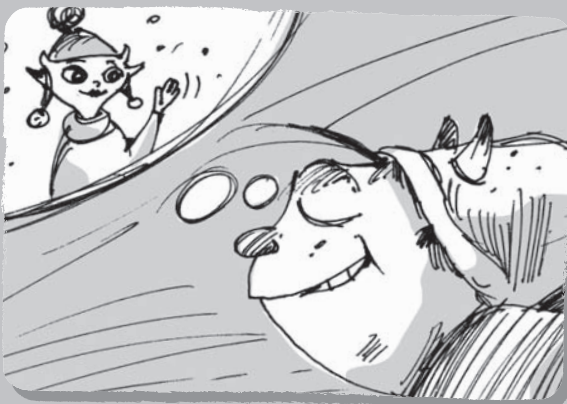
Megint jött egy új osztájtársunk. Nálunk úgy jönnek a diákok, mind a mojlék a szekrényben, egy-egy néha repül is. Imreckske az új társ, próbált beilleszkedni a csapatba, de nem nagyon ment neki, ezét egyik nap hozot egy üveg lekvárt, s kínálgatta. Senkinek se kellett, végül magára borította. Ez az új imidzsem, vi-gyorgott. Mexerettem, met akinek ilyen humora van, az vagy humorista, vagy nem. De Imi igen. Hozot egyik nap egy tiranoszauszot s másnap egy Hamlet-szobrot. Mikor a zigazgató meglátta, felkiáltot, s egyből lett nagy dinom s dánom.

Egyetlen hibája van, hogy olyan mind egy izzat mokus. De csak tornaóra után s matek előtt.

Közbe lemerült a telefonom. Ezét nem szeretek so-kat írni, met az aku legyengül, s akkor a játék kidob. Mostanában kevesebet Clashrojalozok s többet honfog-lalozok, met a subway szörföt meguntam, folyton utólér az ellenőr sa kutya, s a farmom is elég szépen virul. De jó volna, ha végre megengednék, hogy nyugodtan telefonozhasunk a suliba, ingyen wifi mellett. Akkor senki nem hiányozna sose, met jó együt jáccani. De tanulni kell, ez a baj!

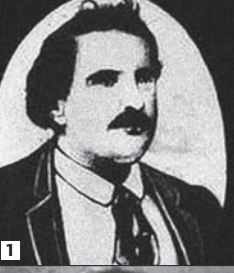

Éjjen a csengő, éjjen a hoszú szünet!

## Ábránd a jégen



Csillag István rajzai



1848-ban kormánybiztos volt, őshazakutató (1820–84)	Eszes	Angol férfinév	Település régi része	... Vegas, amerikai kaszinóváros	Legendás ágyúöntő volt 1848-ban (1814–49)	Gramm	Megnedvesedő	Szomorít	Hordóban van!	Tesz	A ház közepe!	Személyéről	Időmérő mánusa	Barnul a természetben
Szépeket mond, udvarol					Csiszolt									
Szántóeszköz része						Kirándulás					60 perc			
						Sír					Szándékozik			
Ősi székely bettvetés									Karimás fejfedő					
									Skálahang					
Kenőanyag				Prahova megyei város						Kampó, népiesen				
				Tonna						A tárgy ragja				
Spanyol autójel	Dal					Nagyapa, németesen						... Bence (Nyíró)		
	Eltérő											Értékes bútornyag		
Norvég és máltai autójel		Kén vegyjele								Van ilyen sas is				
		Tetejére dob												
Orosz uralkodói cím volt			Apró								Csillagkép			
											Mikulás hozza			
Csomagoló eszköz														A Nyerges-tető hőse, tábornok (1817–66)
Az energia jele a fizikában	Római hatos									Nem áll biztosan				
	Erőd													
... Montand, francia énekes volt													Dehogyis!	
													Puskát elsüt	
Szemmel érzékel			Gyalogosan utazó ember							Francia öslakó				
Ellenérték		Volt, röviden			A múlt idő jele	Előre elgondol				Időmérő eszköz	Vár közepel		Rég élt előd	
		Afrikai nép			Éneklő szócska	Japán autójel					Hitvány		Ausztria autójele	
Svéd autójel	Falusi bácsi			Román pénznem				Arc, régiesen					Orvosnál mondjuk	
	Börtön, argóban			Duplán: dajka				Forma					Éveink száma	
Régen így hívták a csendőrt						Vajféleség							Akna lényege!	
						A gondolkodás szerve							Állati élelmiszer	
Női név (február 13.)					Mártásféléség						Vízi rágesá-ló, pallér			
					Polc vége!						A zene eleje!			
Férfinév (július 2.)				Összerakós játék				Dőfő						
				Nulla				Kerek betű						
Kézdivásárhelyi rézműves volt, 1848–49-ben ágyúkat öntött														A sugár jele a mértanban





KÓNYA ÉVA

## Magyar festők virágai



Munkácsy Mihály:  
*Virágcsendélet tállal*  
(1882)



Ferenczy Károly: *Virágok parasztkorsóban*  
(1911)



Rippl-Rónai József:  
*Virágok fehér és sárga  
vázában* (1910)



Mácsai István: *Tulipánfa virág cserépedényben*  
(1922)



Iványi Grünwald Béla:  
*Mezei virágok kék vázában*  
(1933)



D. Benczúr Ida:  
*Virágcsendélet*  
(1948)



Cimboró

Rendeld meg most  
a **Cimborát!**



**Előfizetési díj (januártól májusig):**  
18 lej öt Cimboró (3,6 lej / lapszám)  
Az előfizetési díjat két részletben is  
kifizetheted.

**A Cimboró ára nem előfizetőknek:**  
4 lej / lapszám.

- 
- **KERESD AZ ISKOLAI TERJESZTŐNÉL** •
  - **érdeklődj a 0752 062 885-ös telefonszámon** •
  - **írd a cimboramail@gmail.com címre** •

**www.cimboró.net**